

Για τις απαρχές του ελευθεριακού ρεύματος

Η ελευθεριακή σκέψη - Μέρος Α'

Μπροσούρα που εκδόθηκε στο Ναύπλιο το 2005 με τίτλο «Ο ελευθεριακός σοσιαλισμός. Για τις απαρχές του σοσιαλισμού και του ελευθεριακού ρεύματος»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο σοσιαλισμός είναι αναμφισβήτητα ένα κίνημα που επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την ανθρωπότητα μέσα στους δύο τελευταίους αιώνες. Πολλοί κοινωνικοί αγώνες, άλλοτε δικαιωμένοι και άλλοτε αδικαίωτοι, δόθηκαν στο όνομά του. Όμως τι πραγματικά εκπροσωπεί αυτό το κίνημα; Πώς πρωτοξεκίνησε και πώς κατέληξε σε αυτό που σήμερα αντιπροσωπεύει στις συνειδήσεις του μεγαλύτερου τμήματος των κοινωνιών; Μπορεί άραγε αυτό το κίνημα να αναβιώσει βάσει των αρχικών του στόχων ωθώντας την ανθρωπότητα προς μια διαφορετική μορφή κοινωνικής οργάνωσης αντίθετη προς τη σημερινή εξατομικευμένη, εγωκεντρική, εκμεταλλευτική και παθητική πραγματικότητα την οποία βιώνουμε;

Σκοπός της παρούσας τύπωσης δεν είναι η απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα, παρά η ιστορική και φιλοσοφική προσέγγιση της ιδέας του σοσιαλισμού μέσω μιας άλλης οπτικής γωνίας, αυτής του ελευθεριακού στοχασμού και της επιρροής αυτού πάνω στο σοσιαλιστικό-κομμουνιστικό κίνημα. Μέσα από την οποία προσέγγιση πιθανόν να προκύψουν κάποιες απαντήσεις - όμως κυρίως ελπίζουμε ακόμη περισσότερα ερωτήματα και αμφισβητήσεις στον συνολικό τρόπο σκέψης του αναγνώστη.

Τα παρακάτω κείμενα είναι αναδημοσιεύσεις αποσπασμάτων από βιβλία και άρθρα, κοινωνικών στοχαστών και βασικών εκπροσώπων του ελευθεριακού ρεύματος της σοσιαλιστικής σκέψης. Οι συγγραφείς είναι άνθρωποι που έζησαν και έδρασαν σε περιόδους όπου το σοσιαλιστικό κίνημα ήταν μαζικότερο και η απήχυσή τους ήταν αρκετά σημαντική.

Ο Ρούντολφ Ρόκερ γεννήθηκε στη Γερμανία (1873-1958) και δούλεψε από μικρός σε βιβλιοθήκες ως βιβλιοθηκονόμος κάτι που του έδωσε την ευκαιρία να έρθει από νωρίς σε επαφή με τις φιλοσοφικές ιδέες, αλλά και να μελετήσει με άνεση την πολιτική και κοινωνική ιστορία.

Δραστηριοποιήθηκε για πολλά χρόνια στο αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα της Γερμανίας ασκώντας μεγάλη επιρροή με τη δράση του.

Το παρακάτω κείμενο είναι παρμένο από το βιβλίο του «Εθνικισμός και Πολιτισμός» (εκδόσεις Άρδην). Μια ιστορική στις απαρχές της διαμόρφωσης της σοσιαλιστικής ιδέας με παράλληλη αναφορά στα διαφορετικά ρεύματα που αναπτύχθηκαν και στους κύριους εκπροσώπους τους, αλλά και την καθοριστική επίδραση του ελευθεριακού ρεύματος στη σκέψη και τις πρακτικές της πρώτης Διεθνούς.

Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Με την ανάπτυξη του σοσιαλισμού και του μοντέρνου εργατικού κινήματος στην Ευρώπη, δημιουργήθηκε ανάμεσα στο λαό ένα καινούργιο πνευματικό ρεύμα, που μέχρι σήμερα δεν έχει κλείσει ακόμη ο κύκλος της δράσης του. Η μοίρα του θα επηρεαστεί αποφασιστικά από το εάν θα επικρατήσουν ανάμεσα στους ηγέτες του οι ελευθεριακές ή οι εξουσιαστικές ιδέες.

Οι σοσιαλιστές όλων των τάσεων συμφωνούν στο ότι η σημερινή κοινωνική οργάνωση προκαλεί συνεχώς όλο και μεγαλύτερα κοινωνικά δεινά και δεν μπορεί να διατηρηθεί επ' άπειρον. Κοινή είναι επίσης ανάμεσα σε όλες τις σοσιαλιστικές σχολές η πεποίθηση ότι μια καλύτερη οργάνωση των πραγμάτων δεν μπορεί να δημιουργηθεί μέσω αλλαγών στενής πολιτικής φύσης . αλλά μόνον μέσω μιας θεμελιώδους μεταρρύθμισης των υπαρχουσών οικονομικών συνθηκών, ότι η γης και όλα τα άλλα μέσα της κοινωνικής παραγωγής δεν μπορεί πλέον να παραμείνουν υπό την ιδιωτική ιδιοκτησία των προνομιούχων μειοψηφιών της κοινωνίας .αλλά πρέπει να τεθούν υπό την ιδιοκτησία και τη διαχείριση του συνόλου. Μόνον έτσι είναι δυνατόν να καταστεί επιδίωξη και σκοπός της όλης παραγωγικής δραστηριότητας όχι η προσδοκία του ατομικού κέρδους αλλά η ικανοποίηση των αναγκών όλης της κοινωνίας.

Όμως, σχετικά με την ιδιαίτερη μορφή της σοσιαλιστικής κοινωνίας καθώς και σχετικά με τους δρόμους και τα μέσα πραγματοποιήσεως της, οι απόψεις των διάφορων σοσιαλιστικών τάσεων διαφοροποιούνται ευρέως .Αυτό δεν είναι παράξενο, διότι ο σοσιαλισμός, όπως και κάθε άλλη ιδέα, δεν έφθασε στους ανθρώπους μέσα από την αποκάλυψη του θεού, αναπτύχθηκε μέσα στις υπάρχουσες κοινωνικές δομές και εξαρτάται άμεσα από αυτές. Ως εκ τούτου, ήταν αναπόφευκτο οι υποστηρικτές του, να επηρεασθούν, στον έναν ή στον άλλο βαθμό από τα πολιτικά και κοινωνικά κινήματα της εποχής τους, που σε κάθε χώρα είχαν διαφορετικό χαρακτήρα. Η επίδραση που άσκησαν οι ιδέες του Χέγκελ στη δομή του σοσιαλισμού στη Γερμανία είναι πολύ γνωστή. Οι περισσότεροι από τους πρωτοπόρους του - ο Γκρυν, ο Ες, ο Λασσάλ, ο Μαρξ, ο Ένγκελς - προέρχονταν από τον πνευματικό κύκλο της γερμανικής φιλοσοφίας και μόνον ο Βάιτλιγκ είχε τα ερεθίσματά του από άλλη πηγή. Στην Αγγλία η διαπότιση των σοσιαλιστικών κινήματων με φιλελεύθερες ιδέες είναι καταφανέστατη. Στη Γαλλία είναι τα πνευματικά ρεύματα της Μεγάλης Επανάστασης. Στην Ισπανία η επίδραση του πολιτικού φεντεραλισμού, που είναι αρκετά εμφανή στις αντίστοιχες σοσιαλιστικές θεωρίες των δύο χωρών.

Όμως, αφ' ης στιγμής μέσα σε ένα κοινό πολιτισμικό κύκλο σαν αυτόν της Ευρώπης, οι ιδέες και τα κοινωνικά κινήματα δεν περιορίζονται στο εσωτερικό της κάθε χώρας αλλά εκ φύσεως διαχέονται και στις άλλες χώρες, είναι επακόλουθο τα κινήματα να μη διατηρούν απλώς τον καθαρά τοπικό χρωματισμό τους, αλλά να προσλαμβάνουν επίσης ποικίλα ερεθίσματα έξωθεν, τα οποία ενσωματώνονται, σχεδόν αθέατα, στη γηγενή πνευματική παραγωγή και την εμπλουτίζουν με έναν ιδιαίτερο τρόπο. Ο βαθμός στον οποίο επιβάλλονται αυτές οι έξωθεν επιρροές εξαρτάται εν πολλοίς από τη γενική κοινωνική κατάσταση. Δεν χρειάζεται παρά μόνο να θυμηθούμε την ισχυρή επίδραση της Γαλλικής Επανάστασης και την πνευματική απήχηση της στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης. Ως εκ τούτου, είναι καταφανές ότι ένα κίνημα σαν το σοσιαλιστικό συγκεντρώνει σε κάθε χώρα τις πιο διαφορετικές ιδέες και δεν περιορίζεται πουθενά σε μια συγκεκριμένη και ιδιαίτερη μορφή εκφράσεως.

Ο Μπαμπέφ και η κομμουνιστική σχολή που αποδέχθηκε τις ιδέες που προήλθαν από τον κόσμο των ιδεών των Γιακωβίνων, που οι απόψεις τους κυριάρχησαν ολοκληρωτικά πάνω τους. Ήταν πεπεισμένοι ότι η κοινωνία θα μπορούσε να προσλάβει οποιαδήποτε επιθυμητή μορφή, αρκεί να αναλάβουν τον έλεγχο της πολιτικής εξουσίας του κράτους. Όπως με τη διάδοση της μοντέρνας Ρουσσωϊκής φύσης, δημοκρατίας η δεισιδαίμων πίστη στην παντοδυναμία των νόμων διείσδυσε βαθύτατα μέσα στη συνείδηση των ανθρώπων, έτσι και η κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας αναπτύχθηκε. με αυτή την τάση των σοσιαλιστών, σε δόγμα θεμελιωμένο πάνω στις αρχές του Μπαμπέφ και κυρίως πάνω στην αρχή των αποκαλούμενων «ίσων». Για αυτήν την τάση το σύνολο των προβλημάτων περιστράφηκε πρωτίστως γύρω από το πώς θα επιτευχθεί, καλύτερα και με τη μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια, η κατάκτηση της κρατικής εξουσίας. Οι άμεσοι διάδοχοι του Μπαμπέφ στάθηκαν πιστοί στην παλαιά παράδοση, όντας πεπεισμένοι ότι οι μυστικές εταιρίες τους θα καταλάμβαναν κάποια μέρα την πολιτική εξουσία με ένα και μόνο πολιτικό κτύπημα και τότε, με τη βοήθεια μιας προλεταριακής δικτατορίας, θα καθίστατο ο σοσιαλισμός χειροπιαστή πραγματικότητα. Αλλά άνθρωποι όπως ο Λουί Μπλαν, ο Πεκέρ, ο Βιντάλ και άλλοι υποστήριξαν την άποψη ότι θα ήταν δυνατό να αποφευχθεί μια βίαιη ανατροπή, αρκεί το κράτος να κατανοούσε το πνεύμα των καιρών και να κινούνταν, με δική του

πρωτοβουλία, προς την κατεύθυνση της πλήρους αναδιοργάνωσης της κοινωνικής οικονομίας.

Αμφότερες οι τάσεις, ωστόσο, είχαν κοινή την πεποίθηση ότι ο σοσιαλισμός θα μπορούσε να επιτευχθεί απλώς με τη βοήθεια του κράτους και μέσω μιας κατάλληλης νομοθεσίας. Μάλιστα ο Πεκέρ είχε ήδη ετοιμάσει για αυτόν το σκοπό ένα ολόκληρο βιβλίο νόμων, ένα είδος σοσιαλιστικού Ναπολεόντειου Κώδικα, που θα χρησίμευε ως οδηγός μιας κυβέρνησης που θα είχε το βλέμμα στραμμένο προς το μέλλον.

Σχεδόν όλοι οι μεγάλοι πρωτοπόροι του σοσιαλισμού κατά το πρώτο ήμισυ του 19ου αιώνα επηρεάστηκαν, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, από εξουσιαστικές ιδέες. Ο ευφυής Σαιν-Σιμόν κατανόησε, με μεγάλη διορατικότητα, ότι η ανθρωπότητα κατευθυνόταν προς μια περίοδο στην οποία «η τέχνη της διακυβέρνησης των ανθρώπων θα αντικαθίστατο από την τέχνη της διαχείρισης των πραγμάτων». Αλλά οι οπαδοί του εκδήλωναν έναν όλο και σκληρότερο εξουσιαστικό χαρακτήρα και κατέληξαν εν τέλει στην ιδέα της σοσιαλιστικής θεοκρατίας που οδήγησε στην εξαφάνιση τους από το ιστορικό προσκήνιο. Ο Φουριέ, στο «Κοινωνικό Σύστημά» του, ανέπτυξε φιλελεύθερες ιδέες θαυμαστής βαθύτητας και ακατάλυτης αξίας.

Η θεωρία του της «ελκυστικής εργασίας» μας συγκινεί ιδιαίτερα σήμερα, σε μια εποχή καπιταλιστικής «ορθολογικοποίησης της οικονομίας», ως ένα εσωτερικό φανέρωμα της αληθινής ανθρωπότητας. Ακόμα και αυτός, όμως, ήταν παιδί της εποχής του και, όπως ο Ρόμπερτ Όουεν, στράφηκε προς όλες τις πνευματικές και κοσμικές δυνάμεις της Ευρώπης, ελπίζοντας ότι θα τον βοηθούσαν να πραγματοποιήσει το σχέδιο του. Είχε ελάχιστα κατανοήσει την αληθινή φύση της κοινωνικής απελευθέρωσης και οι περισσότεροι από τους πολυάριθμους οπαδούς του ακόμη λιγότερο. Ο κομμουνισμός, τον οποίον διατύπωσε ο Καμπέ στο «Ταξίδι στην Ικαρία», ήταν διαποτισμένος με Καισαρικές και αυταρχικές ιδέες. Ο Μπλανκί και ο Μπαρμπέ ήταν Γιακωβίνοι κομμουνιστές.

Στην Αγγλία, όπου το 1793 εμφανίστηκε η «Πολιτική Δικαιοσύνη», το βαθυστόχαστο έργο του Γκόντγουϊν, ο σοσιαλισμός της πρώτης περιόδου προσέλαβε ένα βαθύτερο ελευθεριακό χαρακτήρα από ότι στη Γαλλία, διότι ο δρόμος είχε προετοιμασθεί από τον φιλελευθερισμό και όχι από τη δημοκρατία, αλλά τα έργα των πρώτων Άγγλων σοσιαλιστών, του Ουίλλιαμ Τόμσον, του Τζών Γκρέυ και άλλων, παρέμειναν εντελώς άγνωστα στην Ηπειρωτική Ευρώπη. Ο κομμουνισμός του Ρόμπερτ Όουεν ήταν ένα παράξενο μείγμα ελευθεριακών ιδεών και παραδοσιακών πεποιθήσεων. Η επιρροή του στα συνδικαλιστικά και συνεταιριστικά κινήματα της Αγγλίας υπήρξε για ένα διάστημα πολύ μεγάλη, αλλά βαθμιαία έσβησε, ιδιαίτερα μετά το θάνατό του, για να ανοίξει το δρόμο σε εντελώς πρακτικές σκέψεις, που σιγά-σιγά έχασαν εντελώς από μπροστά τους τη θέα των μεγάλων σκοπών του κινήματος.

Ανάμεσα στους ελάχιστους κοινωνικούς στοχαστές εκείνης της περιόδου που προσπάθησαν να στηρίξουν τη σοσιαλιστική δράση τους πάνω σε ένα αληθινά ελευθεριακό θεμέλιο, ο σπουδαιότερος ήταν αναμφιβόλως ο Προυντόν. Η κριτική του στη γιακωβινική παράδοση, τα κυβερνητικά συστήματα, τη φύση της κυβέρνησης και την τυφλή πίστη στη μαγική δύναμη των νόμων και των διαταγμάτων, αποτέλεσε ένα ισχυρό απελευθερωτικό πλήγμα, του οποίου το μέγεθος δεν έχει, ακόμα και σήμερα, αναγνωρισθεί πλήρως. Ο Προυντόν κατανόησε σαφέστατα ότι ο σοσιαλισμός πρέπει να είναι ελευθεριακός, εάν πρόκειται να αποτελέσει το δημιουργό μιας καινούργιας κοινωνικής κουλτούρας. Μέσα στον Προυντόν έλαμψε η σπινθηροβόλα φλόγα μιας καινούργιας εποχής, της οποίας αυτός υπήρξε αγγελιοφόρος, έχοντας ξεκάθαρα στο μυαλό του την κοινωνική δομή της. Ήταν ένας από τους πρώτους που αντιμετώπισε την πολιτική μεταφυσική των κομμάτων με τα χειροπιαστά γεγονότα της επιστήμης. Θεωρούσε την οικονομία ως την πραγματική βάση όλης της κοινωνικής ζωής. Και αφ' ης στιγμής κατανόησε, με μεγάλη διορατικότητα, την ευαισθησία της οικονομίας σε κάθε εξωτερικό καταναγκασμό, συνέδεσε, με λογικό τρόπο την κατάρρευση των οικονομικών μονοπωλίων, με την αποβολή από την ζωή της κοινωνίας κάθε κυβερνητικού στοιχείου. Γι' αυτόν η λατρεία του νόμου απέναντι στον οποίο όλα τα κόμματα εκείνης της περιόδου ήταν φανατικά αφοσιωμένα, δεν είχε ούτε και την ελάχιστη

δημιουργική σημασία. Γνώριζε ότι σε μια κοινότητα ελεύθερων και ίσων ανθρώπων, μόνον η ελεύθερη συμφωνία μπορούσε να συνιστά τον ηθικό δεσμό των κοινωνικών σχέσεων.

«Εσείς θέλετε λοιπόν, να καταργηθεί η κυβέρνηση;» τον ρώτησε κάποιος. «Δεν θέλετε καθόλου Σύνταγμα; Αλλά τότε ποιος θα διαφυλάττει την τάξη μέσα στην κοινωνία; Τι θα τοποθετήσετε στη θέση του κράτους; Τι στη θέση της αστυνομίας; Και τι στη θέση των μεγάλων πολιτικών εξουσιών;»

Και ο Προυντόν απάντησε: «Τίποτε. Η κοινωνία είναι από μόνη της μια αιώνια κίνηση που δεν τελειώνει ποτέ και δεν χρειάζεται κανέναν για να της δίνει το ρυθμό. Φέρει εντός της το δικό της εκκρεμές και το δικό της αιώνιο ελατήριο. Μια οργανωμένη κοινωνία χρειάζεται ελάχιστα τόσο τους νόμους όσο και τους νομοθέτες. Οι νόμοι σε μια κοινωνία είναι σαν τις παγίδες στην κυψέλη :χρησιμεύουν μόνο για να πιάνουν τις μέλισσες».

Ο Προυντόν κατανόησε λεπτομερώς τα αρνητικά χαρακτηριστικά του πολιτικού συγκεντρωτισμού και πρόβαλε ως αναγκαιότητα των καιρών του την αυτονομία των κοινοτήτων. Υπήρξε αναμφισβήτητος ο σημαντικότερος ανάμεσα σε όλους τους μοντέρνους στοχαστές που χάραξαν στις σημαίες τους την αρχή του φεντεραλισμού. Ήταν πλήρως ξεκαθαρισμένο μέσα στο μυαλό του ότι οι άνθρωποι του καιρού του δε μπορούσαν με ένα άλμα να φτάσουν στην αναρχία, ότι δε μπορούσε να διαγραφεί, με μια κίνηση του χεριού, η πνευματική κατάσταση τους που είχε διαμορφωθεί, αργά-αργά, κατά τη διάρκεια πολλών χρόνων. Γι' αυτό θεωρούσε την πολιτική αποκέντρωση, που βαθμιαία θα αφαιρούσε από το κράτος τις λειτουργίες του, ως το πιο κατάλληλο μέσο για να θέσει σε κίνηση και να κατευθύνει.

Γι' αυτό θεωρούσε την πολιτική αποκέντρωση, που βαθμιαία θα αφαιρούσε από το κράτος τις λειτουργίες του, ως το πιο κατάλληλο μέσο για να θέσει σε κίνηση και να κατευθύνει την κατάργηση κάθε κυβέρνησης ανθρώπου από άνθρωπο. Πίστευε ότι μια πολιτική και κοινωνική ανοικοδόμηση της Ευρώπης ως ομοσπονδίας ανεξαρτήτων κοινοτήτων, συνδεδεμένων στη βάση της ελεύθερης συμφωνίας, θα εξουδετέρωνε τη μοιραία ανάπτυξη του μοντέρνου γιγαντιαίου κράτους. Παρακινούμενος από αυτή την ιδέα, αντέταξε στις προσπάθειες του Μαρξί και του Γαριβάλδη για πολιτική ενοποίηση την πολιτική αποκέντρωση και την ομοσπονδιοποίηση των κοινοτήτων, όντας σταθερά πεπεισμένος ότι μόνον έτσι οι ευρωπαϊκοί λαοί θα δημιουργούσαν έναν ανώτερο κοινωνικό πολιτισμό.

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι ήταν οι Μαρξιστές αντίπαλοι του μεγάλου Γάλλου στοχαστή που έβλεπαν στις προσπάθειές του μια απόδειξη του «ουτοπισμού» του, υποστηρίζοντας ότι η κοινωνική ανάπτυξη έχει στην πραγματικότητα πάρει το δρόμο του πολιτικού συγκεντρωτισμού. Ωσάν αυτό να ήταν απόδειξη εναντίον του Προυντόν! Έχουν τα αρνητικά χαρακτηριστικά του συγκεντρωτισμού, τα οποία ο Προυντόν προέβλεψε και των οποίων τους κινδύνους περιέγραψε εκπληκτικότερα, εξουδετερωθεί από αυτή την ανάπτυξη; Όχι! Χίλιες φορές! Τουναντίον, από τα χρόνια του Προυντόν μέχρι σήμερα έχουν αναπτυχθεί τερατωδώς, υπήρξαν μια από τις κύριες αιτίες της καταστροφής του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και αποτελούν σήμερα ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια για την επίλυση της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Η Ευρώπη σφραδάζει από χιλιάδες σπασμούς κάτω από το σιδερένιο ζυγό μιας ανόητης γραφειοκρατίας, η οποία απεχθάνεται κάθε ανεξάρτητη δράση και που θα προτιμούσε να θέσει ολόκληρο το λαό υπό την «πατρική κηδεμονία της. Αυτοί είναι οι καρποί του πολιτικού συγκεντρωτισμού. Εάν ο Προυντόν ήταν φαταλιστής, θα θεωρούσε αυτή την εξέλιξη των γεγονότων ως μια «ιστορική αναγκαιότητα» και θα συμβούλευε τους σύγχρονους του να συμβιβασθούν μαζί της, μέχρις ότου υλοποιηθεί η περιβόητη «μεταβολή της θέσης σε άρνηση». Αλλά αυτός ήταν ένας γνήσιος αγωνιστής: στράφηκε εναντίον των κοινωνικών δεινών και προσπάθησε να πείσει τους σύγχρονους του να τα καταπολεμήσουν.

Ο Προυντόν προέβλεψε όλες τις συνέπειες της τεράστιας ανάπτυξης του κράτους και επέστησε την προσοχή των σύγχρονων του στον απειλητικό κίνδυνο, δείχνοντάς τους

ταυτοχρόνως, το δρόμο για την εξουδετέρωση των κοινωνικών δεινών. Δεν ήταν δική του η ευθύνη για το ότι ελάχιστοι άκουσαν τα λόγια του, που έσβησαν εν τέλει σαν φωνή εν τη ερήμω. Το να τον χαρακτηρίσουμε, εξ αυτού του γεγονότος, «ουτοπιστή» αποτελεί ένα φθινό και ανόητο τέχνασμα. Εάν ίσχυε αυτό, τότε είναι ουτοπιστής και ο γιατρός που βάσει μιας συγκεκριμένης εξέτασης προβαίνει σε μια πρόγνωση και δείχνει στον ασθενή το δρόμο για να θεραπευτεί. Είναι ευθύνη του γιατρού εάν ο ασθενής παραμελεί τη συμβουλή του και δεν κάνει καμιά προσπάθεια για να αποφύγει τον κίνδυνο;

Η διατύπωση των αρχών του φεντεραλισμού από τον Προυντόν ήταν μια προσπάθεια να αντιταχθεί, μέσω της ελευθερίας, στην αναδυόμενη αντίδραση. Η ιστορική σπουδαιότητα του έγκειται στο ότι άφησε το σημάδι του στο εργατικό κίνημα της Γαλλίας και των άλλων λατινικών χωρών και προσπάθησε να κατευθύνει το σοσιαλισμό στο δρόμο της ελευθερίας και του φεντεραλισμού. Η αληθινή σημασία του πνευματικού έργου του Προυντόν θα κατανοηθεί πλήρως μόνον όταν υπερνικηθεί η ιδέα του κρατικού καπιταλισμού, σε όλες τις μορφές και τα παράγωγα της. Όταν «αργότερα δημιουργήθηκε η Διεθνής Ένωση των Εργαζομένων, ήταν ακριβώς το φεντεραλιστικό πνεύμα των σοσιαλιστών των λατινικών χωρών που προσέδωσε στη μεγάλη ένωση την τεράστια σπουδαιότητα της και την κατέστησε λίκνο των μοντέρνων σοσιαλιστικών κινήματων της Ευρώπης. Η ίδια η Διεθνής ήταν ένας συνασπισμός .θεμελιωμένος σε μια φεντεραλιστική βάση .αγωνιστικών εργατικών οργανώσεων και ομάδων με σοσιαλιστικές ιδέες.

Από τις γραμμές της εκπήγασε η μεγάλη δημιουργική σκέψη μιας κοινωνικής αναγέννησης επί τη βάσει ενός σοσιαλισμού, του οποίου η ελευθεριακή σκόπευση γινόταν όλο και σαφέστερη στα διαδοχικά συνέδρια της και του οποίου η σπουδαιότητα στην πνευματική ανάπτυξη του μεγάλου εργατικού κινήματος υπήρξε μέγιστη. Αλλά ήταν σχεδόν αποκλειστικά, οι σοσιαλιστές των λατινικών χωρών που εμπνεύσθηκαν από αυτές τις ιδέες και τους εμφύσησαν ζωή. Ενώ οι σοσιαλδημοκράτες εκείνης της χρονικής περιόδου θεώρησαν το «λαϊκό κράτος» ως το πολιτικό ιδεώδες του μέλλοντος και αναπαρήγαγαν .τοιουτοτρόπως, την αστική παράδοση του Γιακωβινισμού, οι επαναστάτες σοσιαλιστές των λατινικών χωρών κατανόησαν με σαφήνεια ότι η νέα σοσιαλιστική οικονομική τάξη απαιτεί επίσης, προκειμένου να αναπτυχθεί ανεμπόδιστα και μια καινούργια μορφή πολιτικής οργάνωσης .Κατανόησαν επίσης ότι αυτή η μορφή κοινωνικής οργάνωσης δεν είχε τίποτα το κοινό με το υπάρχον κρατικό σύστημα, αλλά αντιθέτως, απαιτούσε την ιστορική διάλυση του. Έτσι αναπτύχθηκε μέσα στους κόλπους της Διεθνούς η ιδέα της κοινής διεύθυνσης του συνόλου της παραγωγής και της κατανάλωσης από τους ίδιους τους εργαζόμενους ενωμένους σε ελεύθερες οικονομικές ομάδες, διασυνδεδεμένες με τη σειρά τους, επί τη βάσει του φεντεραλισμού, ενώ ταυτοχρόνως θα ανετίθετο στους ίδιους τους εργαζόμενους και η πολιτική διοίκηση των κοινοτήτων. Κατά αυτόν τον τρόπο, σκόπευε η Διεθνής να αντικαταστήσει την κάστα των κατεστημένων κομμάτων και των επαγγελματιών πολιτικών από ειδήμονες χωρίς προνόμια, να αντικαταστήσει την πολιτική εξουσία του κράτους από μια ειρηνική οικονομική τάξη θεμελιωμένη στην ισότητα των συμφερόντων και την αμοιβαία αλληλεγγύη των ελεύθερα ενωμένων ανθρώπων.

* Το *Civilitas.GR* και ο «ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ» προτίθενται να απομακρύνουν το κείμενο αυτό από την ιστοσελίδα τους, εάν η αναδημοσίευσή του προσβάλλει κεκτημένα πνευματικά ή εμπορικά δικαιώματα (info@civilitas.gr)